

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ГНІЗДУВАННЯ ДРОЗДА ЧОРНОГО *TURDUS MERULA* L. В МЕЖАХ АРЕАЛУ

Попельнюх В.В., Чован О.О.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Гніздову біологію дрозда чорного вивчали протягом весняного та літнього періодів 2002-2003 років в Карлівському районі (долина р. Орчик) та на території регіонального ландшафтного парку «Нижньоворсклянський» (Кобеляцький район). Метою дослідження було проведення порівняльної характеристики деяких аспектів біології розмноження цього виду в різних частинах ареалу. Знайдені гнізда описували за такими показниками: місце будівництва (вид рослин), розміри, висота розташування, кількість яєць, їх колір, розмір та вага [3]. Вік пташенят визначали за станом оперення [1].

Детально описувалась поведінка дорослих птахів біля гнізда під час насиджування кладки та вигодовування пташенят. Встановлювалися строки відкладання яєць, вилуплення пташенят, терміни перебування їх у гнізді. В подальшому ці дані використовувались для порівняльної характеристики відповідних параметрів в різних частинах ареалу. Всього було проаналізовано 15 гнізд дрозда чорного. Наші дослідження порівнювалися з даними, які отримані в Житомирській області (на північному заході України), Білорусії та Північно-Західній частині Росії [2; 4; 5].

За даними досліджень в Полтавській області дрізд чорний найчастіше будує гнізда на дубі, гліді, груші (по 20%) та 40% на інших деревах та кущах, в Ленінградській області 50% гнізд розташовувалося на дубі, по 13% на сосні та яблуні, 24% на інших видах рослин та на землі. У Білорусії розподіл гнізд був приблизно таким же [2; 4; 5].

За висотою розміщення гнізд у межах ареалу не спостерігали суттєвих відмінностей (цей показник в середньому складав 1-2 м з крайніми показниками 0-10 м). Майже не відрізнялася й кількість яєць в кладці та їх розміри (середній розмір кладок та розміри яєць становили, відповідно, 5 яєць (lim 3-6) та 20,3 мм (lim 27,0×21,5).

Таким чином, в межах основного ареалу дрозда чорного не спостерігається суттєвих відмінностей в розташуванні гнізд, розмірі кладки та морфометричних параметрах яєць.

Література

1. Мальчевський А. С. Гнездовая жизнь певчих птиц.– Ленинград, 1959. – 187с.
2. Мальчевский А.С., Пукинский Ю.Б. Птицы Ленинградской области и сопредельных территорий. Л., 1983. – Т.2.
3. Михеев А.В. Определитель птичьих гнезд. М., 1975.
4. Никифоров М.Е., Яминский Б.В., Шкляров Л.П. Птицы Белоруссии. Справочник-определитель гнезд и яиц. Мн.: Выш. шк., 1989. – 479 с.
5. Хлебешко В. Н., Цицюра В. К. Фенология гнездования птиц северо – востока Житомирского полесья. – Житомир, 1993.– 37 с.

ЕТАПИ РОЗШИРЕННЯ АРЕАЛУ САДОВОЇ ОЧЕРЕТЯНКИ *ACROSERNALUS DUMETORUM* ВЛҀТН У ПІВНІЧНОМУ НАПРЯМКУ

Попельнюх В.В.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Перші згадки про садову очеретянку на півночі Ленінградської обл.

відносяться до другої половини XIX сторіччя. Вперше цей вид був відмічений у 1869 р. Мевесом [6], через шість років вона була знайдена на гніздуванні, але залишалась рідкісною до початку 50-х років XX сторіччя [7]. У Латвії гніздування цього виду встановлено лише в 40-х роках XX сторіччя [1]. У цей період, але можливо й раніше, вона частіше стала зустрічатись на півдні Фінляндії [7], у Прибалтиці [4;] та була звичайною (?) в Карелії [5]. Проте, гнізда *A.dumetorum* в Карелії знайдені лише в першій половині 70-х років минулого сторіччя [2]. Найпівнічніша знахідка гнізда в Карелії – заповідник «Кивач», але окремих вокалізуючих самців відмічали в Мурманській області (Кольський п-в) [3].

Література

1. Бауманис Я.А. Садовая камышевка // Птицы Латвии: Территориальное размещение и численность. Рига, 1983. С.154-155.
2. Зимин В.Б., Сазонов С.В., Лапшин Н.В. и др. Орнитофауна Карелии. Петрозаводск, 1993. 219 с.
3. Коханов В.Д. Обзор изменений, отмеченных в орнитофауне Мурманской области за последнее столетие // Проблемы изучения и охраны природы Прибеломорья. Мурманск, 1987. С.20-37.
4. Роотсмаяэ Л.Л. О распространении и расселении садовой камышовки в Эстонии // Ежегодник об-ва естествоисп. при АН Эстонской ССР. Тарту, 1965. Т.57. С.172-180.
5. Klockard B. Fagelsaunan vid mellersta Syvari // Ornis Fenn. 1944. Vol.21. P.104-134.
6. Meves W. Ornithologiska iakttagelser, till större delen samlade under en resa i Nordvestra Russland, sommaon 1869. Öfversingt af Kongl // Vetenskaps - Akademiens Förhahdlingar. 1871. №6. P.731-788.
7. Paatela I., Koila L. On the expansion of Blyth's Reed Warbler (*Acrocephalus dumetorum*) into Finland // Ornis Fenn. 1960. Vol.37. P.1-11.

СУЧАСНИЙ СТАН І ЧИСЕЛЬНІСТЬ САРАНОВИХ В УКРАЇНІ

Свистич О., Паляниця О.В.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Серед шкідників сільського господарства саранові найбільш агресивні. За останні 20 років масові розмноження саранових постійно реєструють на великих просторах Центральної Азії, півдня Росії, Китаю, Австралії, Африки, США, і, на жаль, України. Такої глобальної навали саранових наша планета не знала останні 3 тисячі років.

Саранові — це прямокрилі комахи, які мають досить складну анатомічну будову та велику здатність до розмноження. Цих фітофагів поділяють на одиночні та стадні види. Останні найбільш небезпечні. Водночас можлива трансформація популяцій комах з одиночної в стадну — найнебезпечнішу фазу. Поведінка стадної популяції проявляє себе як єдиний організм із дуже великою ненажерливістю та еміграційною активністю. Їх міграції призводять до катастрофічних наслідків. Згряя пустельної сарани за день може з'їсти стільки зеленої маси, скільки важить сама. Згряя біомасою приблизно 1000 тонн за день з'їдає стільки корму, скільки за цей час можуть з'їсти 10 слонів, 25 верблюдів або 2500 людей [2].

Збільшення чисельності спостерігається після 1–2 посушливих років із підвищеною температурою вегетаційного періоду за недостатньої кількості опадів. Спалах чисельності саранових на великих площах в Україні мав місце у 1923–1926 роках. Надалі шкідливість цієї групи шкідників набувала відчутних